

GENEL BİLGİLER

Resmi Adı	: Bulgaristan Cumhuriyeti
Devlet Yapısı	: Temmuz 1991 Anayasası'na Dayalı Cumhuriyet
Başkenti	: Sofya
Yasama Organı	: Millet Meclisi (240 Milletvekili)
Devlet Başkanı	: Georgi Parvanov
Başbakan	: Simeon Saxe-Coburg Gotha (Sakskoburggotski)
Resmi Dili	: Bulgarca
Para Birimi	: Leva
Nüfusu	: 7,8 milyon (2003)
Çalışan İşgücü	: 3.2 milyon (2003)
Yüzölçümü	: 110.994 kilometre kare (%38'i tarım arazisi)
Kentleşme Oranı	: % 68
Etnik Yapısı	: Bulgarlar (% 83.6), Türkler (% 9.5), Çingeneler (%4.6), Pomaklar, Tatarlar, Ermeniler, Ruslar, Museviler (% 1.5)

A. GENEL EKONOMİK DURUM**TEMEL EKONOMİK GÖSTERGELER**

GÖSTERGE	2000	2001	2002	2003	2004 ^(a)
GSYİH (milyar \$)	12.6	13.6	15.6	19.9	23.8
BÜYÜME ORANI (%)	5.4	4.1	4.9	4.3	4.7
ENFLASYON (%)	10.3	7.4	5.8	2.3	6.1
NUFUS (milyon)	7.9	7.9	7.8	7.8	7.7
DIŞ BORÇLAR (milyar \$)	10.2	9.6	10.5	12.6	14.8
DÖVİZ REZERVLERİ (milyon \$)	3,155	3,291	4,407	6,291	7,202
İHRACAT (milyon \$)	4,825	5,113	5,692	7,439	9,404
İTHALAT (milyon \$)	6,000	6,693	7,287	9,912	12,381
CARİ HESAP (milyon \$)	-704	-842	-825	-1,666	-1,749

(a) EIU tahmini

Yabancı Yatırımlar	8366.1 milyon dolar (Ocak 1992 –Ağustos 2004)
Döviz Kuru	1 ABD Doları = 1.73 Leva (2003 yılı ortalama) 1 ABD Doları = 1.50 Leva (4 Şubat 2005) 1 Euro = 1.96 Leva (4 Şubat 2005)

Kaynak: EIU Ülke Raporu, Ekim 2004

2007'de Avrupa Birliği'ne üyeliği öngörülen Bulgaristan'ın politik ve ekonomik alanlarda gerekli uyum paketlerini uygulaması amacıyla verilen fonlar ülke ekonomisinde önemli bir konuma sahiptir. Tarım, çevre, yapısal reform ve altyapı projelerini gerçekleştirmek amacıyla AB'nin ISPA, SAPARD ve PHARE fonlarının yanısıra Avrupa Yeniden Yapılanma ve Kalkınma Bankası (EBRD) ve Dünya Bankası'nın bir alt kuruluşu olan IFC tarafından sağlanan finansman ülkeye aktarılmaktadır. Ülkedeki en büyük yatırımcı olan EBRD tarafından 46 proje için 848 milyon euro sağlanmıştır.

Haziran 2001'de göreve başlayan hükümet, IMF ile görüşmelerini tamamlayıp, Ağustos 2004'de imzaladığı 25 ay süreli anlaşma kapsamında verilmesi öngörülen 146 milyon dolar krediye, özellikle üretim sektörü açısından önem vermektedir. Bu çerçevede yapısal reformları uygulamaya koymayı, kamu harcamalarını azaltmayı ve geciken özelleştirme sürecini tamamlamayı hedeflemektedir.

Bulgaristan'ın 2007 yılında kadar uygulayacağı politikalarla pazar ekonomisine uygun bir hukuki alt yapı oluşturabileceği ve sabit para kuru uygulaması ve ucuz yetişmiş iş gücü ile kısa dönemde yatırımları çekmeye başlayacağı beklentisi ağırlık kazanmaktadır. Bu beklentinin ülke kredisini olumlu etkilemesi ve yabancı yatırımları artırması beklenmektedir.

2004 yılı ilk yarısında yüzde 5.6 büyüme kaydedilen ülke ekonomisinin 2005 yılında yüzde 4.2 oranında büyümesi beklenmektedir. Hükümet sıkı para politikasının yanısıra bankacılık sektöründe özelleştirmelere paralel olarak özel sektöre ağırlık vermeyi ve özellikle enerji sektöründe gerçekleştirmeyi planladığı reformlarla yatırımları artırmayı öngörmektedir.

AB'ne tam üyelik ile 1993'de imzalanan ve 1 Ocak 2002'de tüm sanayi ürünlerinde gümrük vergilerini kaldıran AB-Bulgaristan Ticaret Anlaşması ötesinde tarım ve bazı hassas sektörlerde uygulamada olan kota ve gümrük vergilerini sıfırlaması beklenmektedir. Bu kapsamda EBRD tahminlerine göre genel hacmin yüzde yirmisini oluşturan bu sektörlerdeki ticaretin gümrük vergilerin kalkması sonrasında artması ve ticaret partnerlerinin çeşitlenmesi beklenmektedir. 2004 Aralık ayında AB, Bulgaristan ile üyelik müzakere sürecini tamamlamıştır. Ülkenin 24 Nisan 2005'de AB ile üyelik anlaşmasını imzalaması ve Ocak 2007'de üyeliğini tamamlaması beklenmektedir.

B. AB İLE İLİŞKİLER

AB, Bulgaristan'a üyelik öncesi 2004-2006 döneminde, daha önce tahsis ettiği PHARE, ISPA ve SAPARD fonlarında yüzde 30 artırım yaparak, ülkenin eksiklikleri gidermesi için finansman desteği sağlayacağını açıklamıştır.

Alt yapı inşaatına yönelik PHARE kapsamında 1992-2003 yılları arasında 1.4 milyar Euro sağlanmıştır. 2004 yılı için sağlanan 172.525 milyon Euro krediye ilave sınır ötesi işbirliği projeleri çerçevesinde 36 milyon Euro sağlanmıştır. Bu kaynağın 20 milyon Euro'luk bölümü Yunanistan, 8 milyon Euro'luk bölümü Romanya, 3 milyon Euro'luk bölümü Türkiye, 2 milyon Euro'luk bölümü Makedonya ve Sırbistan-Karadağ için ayrılmıştır.

Çevre ve ulaştırma konularına yönelik ISPA kapsamında 2000-2003 yılları arasında 427.3 milyon Euro kredi sağlanan Bulgaristan'a 2004 yılında 135.4 milyon Euro kaynak sağlanmıştır. Bu kaynağın transit yolların rehabilitasyonu, Sofya havaalanının yeniden inşası ve genişletilmesinin yanısıra şehir atık su sistemi ile Karadeniz'e kıyısı olan bölgelerdeki atık su sistemlerinin iyileştirilmesi için kullandırılması planlanmaktadır.

Tarımsal ve kırsal kalkınmaya yönelik SAPARD fonu ise PHARE ve ISPA'dan farklı olarak merkez tarafından yönlendirilmeyen ancak AB tarafından onaylanmış, Bulgaristan hükümeti tarafından hazırlanan tarım programı çerçevesinde yararlanılan bir kaynak olarak kullanılmıştır. 2000-2003 yılları arasında 219 milyon Euro kredi sağlayan SAPARD fonu kapsamında 2004 yılında 68 milyon Euro tahsis edilmiştir.¹

C. YABANCI YATIRIMLAR

Bulgaristan son dönemde artan bir hızla uygulamaya koyduğu mevzuat değişiklikleri ile yatırımın önündeki engelleri azaltarak "one stop shop" uygulaması ile yabancı yatırımcının tek bir devlet birimi ile temas ederek tüm işlemleri tamamlamasını ve yatırım sonrası elde edilen kazancın dağılımı konusunda yatırımcının beklentilerinin karşılanmasını hedeflemektedir. Bu amaçla kurulan Yabancı Yatırım Ajansı, bürokrasiyi azaltmayı ve tüm yabancı yatırım işlemlerinin tek bir kurumda kotarılmasını amaçlamaktadır.

Bunun yanısıra, AB normlarına uyma zorunluluğu Bulgaristan'ı yabancı yatırımcılar için daha istikrarlı bir pazar konumuna getirmektedir.

Yabancı Yatırımın Ükelere Göre Dağılımı (1992-2004/6)

1	Yunanistan	1092.0	13	Türkiye	150.7
2	Avusturya	965.4	14	Fransa	149.2
3	Hollanda	724.6	15	İspanya	122.1
4	Almanya	715.2	16	Çek Cumh.	76.4
5	Belçika&Lüksemburg	690.7	17	İsveç	57.0
6	İtalya	669.1	18	Danimarka	46.6
7	Macaristan	447.5	19	Japonya	25.7
8	İsviçre	489.8	20	İrlanda	25.6
9	ABD	389.3	21	İsrail	24.9
10	Kıbrıs Rum Kesimi	323.9	22	Slovenya	22.9
11	İngiltere	267.5	23	Liechtenstein	20.1
12	Rusya	207.4	24	Livan	14.7

Kaynak: Bulgaristan Yabancı Yatırım Ajansı

¹ EU Enlargement, Relations with Bulgaria

Ülkenin üçte birinde yatırım teşviği çerçevesinde sağlanan muafiyet sonucu gelir vergisi alınmamakta, kurulma aşamasındaki sanayi bölgelerine önemli teşvikler sağlanmakta ve 5 milyon Euro üzerinde yapılan yatırımlar için girdi ithalatında gümrük vergisi alınmamaktadır.²

2004 yılı ilk sekiz ayında kaydedilen 1,4 milyar Euro'nun 243.1 milyonu özelleştirme, 65.4 milyonu ise yatırıma dönüşen kar olarak iletilmektedir.³

Türkiye'nin ülkede yabancı yatırımcılar sıralamasında onüçüncü konuma sahip olduğu ve Karadeniz Ekonomik İşbirliği'ne üye ülkeler arasında ise Yunanistan ve Rusya'dan sonra üçüncü önemli yatırımcı olduğu gözlenmektedir.

D. ÖZELLEŞTİRME

1993- Kasım 2004 arasında ülkede 5173 kamu işletmesinin özelleştirilmesi tamamlanmış ve bu işletmelerin 161 yabancı sermaye tarafından satın alınmıştır.

2005 yılında 233 devlet işletmesinin özelleştirilmesi beklenmektedir. Bu devlet işletmelerinin 46'sının çoğunluk hisselerinin yabancı sermaye tarafından alınması gerekmektedir. Söz konusu işletmelerin 14'ü Ekonomi Bakanlığı, 12'si Bölgesel Kalkınma ve Bayındırlık Bakanlığı, 10'u Enerji Bakanlığı bünyesinde bulunmaktadır. Özelleştirme sürecinin 2006'da sona ermesi öngörülmektedir.⁴

Mart 2002'de yürürlüğe giren yasa ile özelleştirme sürecinden Özelleştirme Ajansı, özelleştirme sonrasındaki gelişmelerden ise Ekonomi Bakanlığı'nda faaliyet gösteren bir departman sorumlu kılınmıştır. Özelleştirme anlaşması imzalanması sonrasında anlaşma üzerinde değişiklik yapılması engellenmektedir.

DSK Bankası (eski Devlet Mevduat Bankası) 2003 yılı Ekim ayında özelleştirilmiştir.

Yedi bölgesel elektrik dağıtım firmasının satışının üçü tamamlanmıştır. Sekiz bölgesel doğalgaz dağıtım firmasının satış işlemleri sürmektedir.

E. DIŞ TİCARET

En önemli ticaret ortağı Avrupa Birliği olan ülkenin özellikle Almanya, İtalya, Yunanistan ve son dönemde Fransa ile artan ticaret hacmi, AB ekonomisinde gözlemlenen yavaşlamadan olumsuz etkilenmektedir.

İhracattaki artışı özellikle gıda ve hazır giyim gibi tüketici ürünlerinde gözlenmektedir. Son yıllarda bu sektörlerin ihracattaki payı artmaktadır. Bölgesel değişimler sonrasında komşu ülkelere ihracatı artan Bulgaristan'ın, elektrik ihracatının düşmesine rağmen Türkiye'ye ihracatının yüzde 20 artışı belirlenmektedir. Bunda iki ülke arasında yürürlükte olan Serbest Ticaret Anlaşması kapsamında 2002 yılı Ocak ayı itibarıyla tüm sanayi ürünlerinde gümrük vergilerinin kaldırılması etkili olmaktadır.

Ticarette payı bir önceki yıla oranla artan diğer ülkeler Romanya, Rusya ve Çin olarak gözlenmektedir.

² EBRD ülke prezentasyonu, Haziran 2003

³ "FDI in Bulgaria...", Bulgarian Economic Outlook, Bulgarian Telegraph Agency, 29 October 2004

⁴ Bulgaristan Özelleştirme Ajansı

2004 TEMMUZ AYI İTİBARIYLA BAŞLICA TİCARET MADDELERİ

İHRACAT	Toplam İçindeki Payı (%)	İTHALAT	Toplam İçindeki Payı (%)
Hayvansal ve bitkisel yağ	18.70	Giyim ve ayakkabı	36.28
İlaç ve kozmetik	35.09	Kağıt ürünleri	16.57
Plastik	29.98	Kimyasallar	14.78
Kimyasallar	24.58	Gıda, içecek ve tütün	14.17
Ahşap ürünleri	23.61	Otomobil	12.26
Mobilya ve ev aletleri	20.17	Mobilya ve ev aletleri	10.85
Tekstil	17.32	İlaç ve kozmetik	8.79
Gıda, içecek ve tütün	13.93	Plastik	8.04
Mineral yakıtlar ve elektrik	8.33	Tekstil	2.76

Kaynak: EIU Ülke Raporu, Ekim 2004

2004 YILI KASIM AYI İTİBARIYLA BAŞLICA TİCARET ORTAKLARI

İhracat Yapılan Ülke	Toplam İçindeki Pay (%)	İthalat Yapılan Ülke	Toplam İçindeki Pay (%)
İtalya	7.62	Almanya	6.93
Almanya	1.27	Rusya	1.14
Yunanistan	1.03	İtalya	1.29
Türkiye	1.04	Türkiye	1.66
Belçika	1.64	Yunanistan	1.02
ABD	1.29	Fransa	1.09

Kaynak: Bulgaristan İstatistik Enstitüsü

Bulgaristan Türkiye'nin yanısıra, Makedonya, Arnavutluk, Sırbistan-Karadağ ve İsrail ile STAları bulunmaktadır. CEFTA üyesi olan ülkenin EFTA ile anlaşması vardır. Moldova ve Bosna Hersek ile STA müzakereleri sürmektedir.

F. TEMEL SEKTÖRLER

Kimyasallar

Sovyet dönemi bu sektöre yapılan yatırımlar daha sonraki dönemlerde bu sektörün gelişiminde önemli bir etken olmakla birlikte sektörün sürekli ihtiyacı olan doğalgazın fiyatlarındaki artış sektörü hassas bir konuma getirmiştir. 1999 yılında Güneydoğu Avrupa Bölgesinin en büyük petrol rafinerisi Neftochim'in Rus Lukoil tarafından alınmasının ardından modernizasyon projesi başlatılmıştır.

Kimya sektöründe üretilen ürünlerin başında organik ve inorganik kimyasallar, suni gübreler, plastikler, soda külü, PVC, plastikler, poliamid ve polyester lifler, boyalar ve vernikler, sentetik ürünler, parfümeri,kozmetik, ecza ve petrol ürünleri gelmektedir.

Başlıca Yabancı Yatırımcılar:

SOLVEY-ŞİŞECAM ORTAKLIĞI

PLEVCEM

BIOLAND

CEMENT FRANCAIS

FRANCE ARNE

DEUTSCHE BANK

HEIDELBERGER ZEMENT

LUKOIL PETROL

SWEDISH MATCH

HOLDERBANK

WHITEBEAM HOLDING

Belçika - Türkiye

Güney Kıbrıs Rum Yönetimi

Fransa

Fransa

Fransa

Almanya

Almanya

Rusya

İsveç

İsviçre

A.B.D

Tarım, gıda, şarapçılık ve tütüncülük

Ülkenin yüzde 38'i ekilebilir tarım arazisi niteliğindedir. Üretimi yapılan başlıca tarım ürünleri buğday, arpa ve mısır'dır. Ayrıca tarım sanayinde önde gelen ürünler, tütün, şeker kamışı ve ayçiçeği olarak iletilmektedir.

Tarım ve Orman Bakanlığı bünyesinde kurulan Ulusal Tarım Danışmanlık Servisi (NAAS), Avrupa Birliği'nin bölgedeki tarımsal ve kırsal kalkınma için sağladığı ve 2006 yılına kadar her yıl ortalama 53 milyon Euro yardımı içeren SAPARD fonunun kullanımının yönetiminde faaliyet göstermektedir.

Organik üretimi destekleyen AB'nin son uygulaması sonucu Bulgartistan Tarım Bakanlığı tarafından 16 Eylül 2003'de organik üretim yapan çiftçilere 5 yıllık subvansiyon sağlanacağı, yağ üretenlere topraklarındaki her bir üretim birimi için 44 Bulgar Levası, meyva ve sebzeler için aynı üretim birimi için 78 Bulgar Levası verileceği ifade edilmektedir.

2003 yılında üretilen 1.533 milyon hektalitre şarabın 768 bin hektalitresi ihraç edilmiştir. 230 bin hektalitre AB, 200 bin hektalitre Rusya, 130 bin hektalitre Polonya tarafından alınmıştır. Hükümetin bu sektörde mevcut şarap üretim tesislerinin modernizasyonu ve yeni tesisler açılması yönünde geliştirdiği 39 projeyi 2005 yılında uygulamaya koyması beklenmektedir.⁵

Dünyada şarap üretiminde altıncı sırada olan Bulgaristan'ın 2004 yılında şarap üretimi için uygun iklim koşulları oluşmadığı için önceki yıllara oranla daha düşük ihracatı gerçekleştireceği anlaşılmaktadır.⁶

2004 yılında uygun iklim koşullarına bağlı olarak özellikle ayçiçeği ve buğday üretiminde artış kaydedilmiştir. Bir milyon tonun üzerinde üretilen ayçiçeğinin yüzde 80'i Türkiye'ye halihazırda ihraç edilmiş, yaklaşık 4.1 milyon ton üretilmesi tahmin edilen buğday üretiminin, yarısının AB ülkelerine olmak üzere 600 bin tonunun ihraç edilmesi beklenmektedir.

Başlıca Yabancı Yatırımcılar:

INTERBREW	Belçika
SOFTBUL INVESTMENT LTD.	Güney Kıbrıs Rum Yönetimi
BREWINEST	Yunanistan
CHIPITA INTERNATIONAL	Yunanistan
DELTA TKM FRUIT AND JUICE	Yunanistan
DANONE	Fransa
KLARINA HOLDING	Luxemburg
EASTSTRACH PROVIMI	Hollanda
VINPROM SERVICE KORK	Portekiz
NESTLE	İsviçre
BOYAR INTERNATIONAL	İngiltere
LUXCRAFT	İngiltere
UNIBUL WINES	İngiltere
KRAFT FOODS	A.B.D
INTERNATIONAL	A.B.D
SEABORD OVERSEAAS	A.B.D

Enerji

Bulgaristan'ın enerji sektörü nükleer, konvansiyonel termo-elektrik ve hidroelektrik bileşenlerinden meydana gelmektedir. Elektrik ihraç eden ülke doğalgazı ithal etmektedir.

Bulgar Elektrik Kurumu (NEK) elektrik monopolünün başındaki kurumdur. NEK'e bağlı yedi bölgesel dağıtım firması 2004 yılında özelleştirilmiştir. Sektördeki başlıca yatırımı Amerikan AES

⁵ "Wine sector becomes increasingly profitable", Pari Daily, Business Media Group, 25 November 2004

⁶ "Bulgaria: Good Year For the Roses", Ozford Business Group, 20 October 2004

ve ENTERGY firmaları 1.4 milyar dolarlık en büyük enerji kompleksi MARITSA EAST'e yapmıştır. Bulgaristan, Yunanistan, Türkiye ve Yugoslavya Federal Cumhuriyeti'ne elektrik ihraç etmektedir. Sektörün kapasite kullanımını artırmak için modernizasyona ve yabancı stratejik ortaklara ihtiyaç duyulmaktadır.

Avrupa Birliği 1990'larda imzalanan bir anlaşma çerçevesinde ülkenin toplam elektrik tüketiminin yüzde 40'ını üreten Kozlodui nükleer santralinin dört reaktörünün kapatılmasını talep etmektedir. 1999'da varılan bir uzlaşma sonucu 2002 ve 2006'da ikişer reaktörün kapatılması kararlaştırılmıştır. 2002'de anlaşma gereği iki reaktörün kapatılmasından sonra Bulgar hükümeti ve halkı kalan iki reaktörün 2008'de kapatılmasını talep etmektedir. Hidroelektrik enerji üretimi genel elektrik üretiminin az bir bölümünü oluşturmaktadır.

İthal edilen petrolün büyük bölümü, Ekim 1999'da Rus Lukoil'in ana hissedarı olduğu Neftochim rafinerisi tarafından işlenmektedir.

İthal edilen doğal gaz ağırlıklı olarak sanayide kullanılmaktadır. Doğal gaz kurumu Bulgargaz yeniden yapılandırılmaya başlanmış, dağıtım birimlerinin bağımsız bölge şirketlerine dönüştürülmesi planlanmıştır.

Enerji sektöründe özelleştirme sürecinde 22 küçük kapasiteli hidroelektrik santralinin satışı tamamlanmıştır. Sırada en büyüğü Stara Zagora'da 22.4 MW elektrik üreten santral olmak üzere 41 santralin satışı bulunmaktadır. Hükümet ayrıca elektrik enerjisi, doğal gaz, bölgesel ısıtma sistemi ve kömür madenciliği gibi önemli enerji alanlarında faaliyet gösteren kamu kuruluşlarını özelleştirmeye çalışmaktadır.

Başlıca Yabancı Yatırımcılar:

ACCESS INTERNATIONAL	A.B.D
ENERGOPRO	Çek Cumhuriyeti
ENTERGY	A.B.D
MECAMIDI	Fransa

Telekomünikasyon

2002 yılı itibarıyla toplam nüfusun yüzde 39'u telefon hattı kullanmaktadır. Bu hatların altıda beşi özel yerel hattır. Hatların yüzde 22'si dijital özelliktedir. Ülkenin sabit telekomünikasyon sistemini kontrol eden Bulgar Telecom (BTC)nin 2003 yılı içinde özelleştirilmiştir.

Mobil telekomda ise İngiliz Cable & Wireless şirketi ile BTC ortaklığıyla faaliyet gösteren 450.000 aboneli Mobiltelekom ve Aralık 2000'de faaliyete geçen Yunan OTE firmasının 135 milyon ABD dolarına aldığı ikinci GSM operatörü Mobitel hizmet vermektedir. Mobil telekomun kullanım kapasitesi 1999'da yüzde 3.9, 2000'de yüzde 11.3, 2001'de yüzde 19.2 ve 2003 yılı başında yüzde 30 olarak kaydedilmiştir.

Başlıca Yabancı Yatırımcılar:

CABLE AND WIRELESS	İngiltere
INTRACOM	Yunanistan
MOBILTEL HOLDING	Avusturya
OTE	Yunanistan

Elektrikli Ürünler

Bu sektör 1970 ve 80'lerde eski Sovyet bloğu ülkelerinden oluşan pazara hitab etmekteydi. 1990 lardan bu yana aynı pazarı korumak için yeni stratejiler oluşturmaktadır. Sektörün başlıca 200 firması elektrik motoru, transformatör, pil, kablo, bilgisayar, ofis ekipmanları, elektronikler, iletişim ekipmanları, elektrikli ev eşyaları üretimleri gerçekleştirmektedir.

Başlıca Yabancı Yatırımcılar:	
FESTO	Almanya
SIGMA DELTA	Belçika
PRAMET	Çek Cumhuriyeti
SCHNEIDER ELECTRIC	Fransa
SILWAY TECHNOLOGY	Fransa
ABB, LIEBHERR	Almanya
SIEMENS	Almanya
SPARKY TRADING	Almanya
VIDEOTON HOLDING	Macaristan
KOSTRA DEVELOPMENT	İsrail
HYUNDAI	Kore
ASEA BROWN BOVERI	İsviçre
MICHIGAN MAGNETICS	A.B.D

Tekstil

Sektör geçtiğimiz on yıl ciddi sıkıntılar yaşamıştır. Ancak ucuz yerli kalifiye iş gücüne ilave olarak üretim teknolojisine yapılan yatırımlarla sektör canlanmaktadır. Hazır giyim üretimi özellikle sözleşme üzerinden çalışmayı tercih eden yabancı firmaların tercihi olmaktadır. Konfeksiyon ihracatı son beş yıl içinde büyük artış kaydetmiştir.

2003 yılında ihracatın yüzde 24'ünü sağlayan sektöre aynı sene 76 milyon dolar yabancı yatırım kaydedilmiştir.⁷

Başlıca Yabancı Yatırımcılar:	
MIROGLIO SALVADORI	İtalya
MASER	Türkiye
SAFİL	İtalya
COATS	İngiltere
STAMBOULI ENTERPRISES	Güney Kıbrıs Rum Kesimi

Otomotiv

Küçük ölçekli üretim hatlarından oluşan otomobil, otobüs ve kamyon üretimi durma noktasında olduğu için piyasadaki talep ithalatta karşılanmaktadır. Makina üretimi ve mühendislik alanlarında yatırımlar gözlenmektedir. Forklift kullanımına bağlı olarak tüketiminde artış gözlenmektedir.

2003 yılında otomotiv yan sanayi ihracatı bir önceki yıla oranla yüzde 12.4 artmıştır. Epiq Electronic Assembly (Belçika) elektronik modül üretimi, Druzhba piston üretimi, Grammer (Almanya) araç koltuğu üretimi, Alucom alüminyum parçaların üretimi, Remel taşıma üniteleri üretimi alanlarında faaliyet gösteren sektördeki başlıca firmalardır.⁸

Madencilik

Ülkede bulunan demir ve manganez üretimi sanayinin çelik tüketiminin onda birini karşılamaktadır. Bakır ve kurşun-çinko rezervleri demirdışı metal sektörü için yeterli kaynak oluşturmaktadır. Bu maden cevherleri Kurdzhali ve Pirdop çevresinde bulunmaktadır. Chelopech bölgesinde bulunan altın rezervleri Navan madencilik firmasının bu bölgede ortak yatırıma gitmesine sebep olmuştur. Sıcağa dayanıklı dolomit, kuvarzit, kaolin, mermer, ısıya dayanıklı kil ve alçıtaşı ülkede bulunan diğer 50 metal dışı mineraller arasında yer almaktadır.

Bakır endüstrisi Belçikalı Union Miniere 1997'de Pirdop firmasına yatırım yapmıştır. Ülkenin en büyük bakır üreticisi Asarel-Medet 1999'da özelleştirilmiştir. Ayrıca Yunan Viohalko ve Bulgar

⁷ Bulgaria Factsheet 2004:Textile and Clothing Sector, InvestBulgaria Agency, July 2004

⁸ Bulgarian Factsheet 2004-Automotive Sector, July 2004, InvestBulgaria Agency, www.bfia.org

Metalsnab firmasının ortak yatırımı ile kurulan alimünyum üreticisi Steelmet firmasının Kasım 2000'de açılması sektörün üretimdeki katkısını artırmaktadır. Demir alaşımlı metal üretiminin yüzde 90'ı Kremikovtsi tesisi tarafından yürütülmektedir.

Başlıca Yabancı Yatırımcılar:

BRITISH GAZ EXPLORATION AND PRODUCTION	İngiltere
UMICORE	Belçika
VIOHALCO	Yunanistan

İnşaat ve İnşaat Malzemeleri

1997'de tamamlanan projelerin 1989'dakinin dörtte birine tekabül ettiği müteahhitlik hizmetlerinin, 1998 yılın sonlarında başlayan altyapı projelerinin 1999 ve 2000'de yüzde 8 büyüme ile tekrar canlandığı ancak 2001'de yüzde 6.5 büyüme ile sınırlı kaldığı gözlenmektedir. 2002 yılı sonu itibarıyla sektörün yüzde 90'ı özel sektör firmalarından oluşmaktadır.

2004 yılı Nisan-Haziran döneminde alınan inşaat izinlerinde bir önceki yıl aynı döneme oranla yüzde 53.5 artış kaydedilmiştir. Aynı dönemde 1491 konut inşası lisansı alınmıştır. Bu sayı 2003 yılında alınan toplam lisansın yüzde 44'ünü oluşturmaktadır.

Emlak piyasasına yabancı yatırımcının ilgisi sonucu emlak fiyatlarının 2003 yılına oranla yüzde 26.3 artması ve konut kredileride 2004 yılı ilk yarısında bir önceki yıl aynı döneme oranla kaydedilen yüzde 45 talep artışına bağlı olarak 2005 yılında konut ve iş yeri inşaatında artış olması beklenmektedir.⁹

AB üyeliği öncesinde tamamlanması gereken alt yapı projelerinin yanı sıra konut inşaatı alanında yerel ve merkezi yönetim tarafından projeler geliştirilmesi beklenmektedir.

Ülkenin en büyük çimento fabrikası Devnya Cement, İtalyan Italcement tarafından IFC'nin sağladığı 30 milyon ABD Doları kredi kullanılarak özelleştirilmiştir. Bir diğer çimento üreticisi olan Zlatna Panega'da, Alman Heidelberger Zement tarafından alınmasının ardından modernize edilmektedir.

Başlıca Yabancı Yatırımcılar:

BRAMACK DACHSYSTEME	Avusturya
KNAUF	Avusturya
YTONG	Almanya
HEIDELBERGER ZEMENT	Almanya
HOLDERBANK	İsviçre

Bankacılık

Para Kurulu 1997'de Leva'yı Alman Markı'na endekslemiş, istikrar paketinin öncelikli koşulu olan bankacılık sektörünün güvenilirliği için hukuki düzenlemeler yapmıştır. Bankaları denetleme yetkisi bulunan Para Kurulu ticari bankacılık konusunda üst düzey yöneticilerin kişisel güvenilirlikleri ve güçlü niteliklere sahip olma hususunu ön plana çıkarmaktadır. Büyük meblağlarda kredi alım koşullarında uygulanan katı tutum ve yüksek tutulan sermaye yeterliliği kriterleri sonucu 2004 yılında Bulgaristan'da 27'si uluslararası düzeyde faaliyet gösteren, 1 yerel ve sınırlı ve 7 yabancı banka bulunmaktadır.¹⁰

Uluslararası Lisansı olan Bankalar

Biochim, Sofia Avusturya
BNP-Paribas (Bulgaria), Sofia (former BNP-Dresdnerbank) - Fransa
Bulbank, Sofia - İtalya

⁹ "Bulgaria: Building on Demand", The Oxford Business Group, 3 September 2004

¹⁰ Bulgarian Trade Promotion Agency, About Bulgaria

Bulgaria-Invest Bank, Sofia - Almanya
Bulgarian-American Credit Bank Ltd., Sofia - ABD
Bulgarian Post Bank, Sofia - ABD
Central Cooperative Bank, Sofia
Commercial Bank of Greece (former International Commercial Bank) - Yunanistan
Corporate Commercial Bank PLC, Sofia
Demirbank (Bulgaria), Sofia - Türkiye
DSK Bank Plc
Economic and Investment Bank AD (former BRIBank) - Bermudas
Encouragement Bank, Sofia
Evrobank, Sofia – Slovak Cumhuriyeti
First East International Bank, Sofia
First Investment Bank, Sofia - Avusturya
Hebrosbank, Plovdiv - İngiltere
International Bank for Trade and Development, Sofia
Municipal Bank, Sofia
Neftinvestbank, Sofia
ProCredit Bank, Sofia
Raiffeisenbank(Bulgaristan), Sofia - Avusturya
Roseximbank, Sofia
SG Expressbank, Varna - Fransa
Texim Private Entrepreneurial Bank - Lichtenstein
Unionbank, Sofia
United Bulgarian Bank, Sofia - Yunanistan

Sınırlı ve Yerel Lisanslı Bankalar

Tokuda Credit Express Bank, Sofia – Japonya

Şubesi bulunan yabancı bankalar

Alpha Bank (Ionian and National Bank of Greece S.A.) - Sofia Branch - Yunanistan
Citibank N. A. - Sofia Branch - ABD
HypoVereinsBank Bulgaria - Sofia Branch - Almanya
ING Bank N.V. - Sofia Branch - Hollanda
National Bank of Greece - Sofia Branch Yunanistan
Pireos Bank - Sofia Branch (former Xiosbank) - Yunanistan
T.C. Ziraat Bank - Sofia Branch - /Türkiye

Sigortacılık sektörü, devletin sağlık ile emeklilik hizmetlerini sigortalama kararı ile gelişmeye başlamıştır. Allianz ve Munich Re (Almanya), American Insurance Group, TBI (İsrail-Hollanda) gibi yabancı firmaları ülkede faaliyet göstermektedir.

Turizm

Turizm, Bulgaristan açısından öncelikli sektörlerin başında yer almaktadır. Dağ turizmi ve kış turizminin yanısıra Karadeniz kıyılarında deniz turizmine imkan veren tesisler mevcuttur. Dağ ve kış turizmi açısından önemli bir bölge olan Pomporova'da bulunan Bor, Snejanka, Rojen prespa, Panorama, Orfey, Malina otelleri özelleştirilmektedir. Ancak Leva'nın sabitlemesi sonrası oluşan pahalılık bu sektörün rekabet gücünü olumsuz etkilemektedir.

Karadeniz kıyılarında otel, pansiyon ve villa inşaatının yanısıra kanalizasyon sistemi iyileştirme projeleri, turların "charter" uçuşlarına uygun havaalanı inşaatları devam etmektedir. Söz konusu çalışmalar özellikle Lozenets, Ahtopol, Sinemorets ve Tsarevo bölgelerinde gözlenmektedir.¹¹

2000-2002 döneminde tur paketlerine uygulanan yüzde 7 katma değer vergisine rağmen sektör büyüme kaydetmiş ve 2003 yılı ilk yarısında ülkeyi ziyaret eden toplam turist sayısı bir önceki yıl

¹¹ "Massive investments in Black Sea Construction Sector", Pari Daily, Business Media Group, 17 August 2004

aynı dönemine oranla yüzde 9.6 artmıştır.

2004 yılı ilk yedi ayında bir önceki yıl aynı döneme oranla turizm gelirleri yüzde 23.8 artış kaydederek 976.2 milyon Euro'ya ulaşmıştır.¹²

Başkent Sofya reform süreciyle birlikte beş yıldızlı oteller merkezi haline gelmiştir. Sheraton, Daewoo Corporation, Rogner Group, Intercontinental, Hilton, Radisson SAS gibi firmalar otel açmıştır.

Başlıca Yabancı Yatırımcılar:

CLASMAN ENTERPRISES	Güney Kıbrıs Rum Yönetimi
CSN TOURISTIC AG	Almanya
AUTO RICAMBI SRL	İtalya
DAEWOO CORPORATION	Kore
PRINCESS HOLDING GROUP	Türkiye
HILTON INTERNATIONAL	A.B.D

Ulaştırma

Ülkedeki kullanılabilen karayollarının toplam uzunluğu 37,300 km'dir. Karayollarının asfaltlanmış olan 3,000 km'sinin sadece 324 km'lik bölümü otoban olarak kullanılmaktadır. 1989'dan bu yana karayollarının islahı ihmal edilmektedir.

Ülkede modernize edilen Sofya havaalanı da dahil olmak üzere, yenilenmesi gereken Burgaz ve Varna havaalanları ile toplam 3 havalimanı bulunmaktadır.

Deniz taşımacılığının son yıllarda gerileme kaydettiği Bulgaristan'da Tuna nehrinde Ruse ve Vidin'de birer tane, Karadeniz'de Varna ve Burgaz'da da birer tane olmak üzere toplam dört liman bulunmaktadır. Japonya tarafından yaklaşık 120 milyon dolar değerinde finansman sağlanarak önümüzdeki yıllarda Burgaz Limanı'nın yenilenmesi ve Varna Limanı'na iki yeni terminal ilave edilmesi öngörülmektedir. Devlete ait deniz ve nehir taşımacılık işletmelerinin 2005 yılında özelleştirilmesi için çalışmalar sürdürülmektedir.¹³

2001 yılında 4,320 km'si ana hatları oluşturan toplam 6,402 km demiryolu hattı da yenilenmesi gereken ulaştırma sistemleri arasında yer almaktadır. Mevcut ağın genişletilmesinden önce modernizasyonu hedeflenmektedir.

İstikrar Paketi çerçevesinde gerçekleştirilen altyapı çalışmaları çerçevesinde Bulgaristan,

- Pan-Avrupa Ulaşım Koridorlarının IV. Koridorun Romen Kalafat'tan Yunan Promachin'e,
- Türkiye-Bulgaristan sınırındaki Svilengrad'a kadar olan bölümünde yer almasının yanısıra,
- VIII.Koridorun Bulgaristan-Makedonya sınırında bulunan Gueshevo'dan Karadeniz sahil şeridinde Burgaz ve Varna'ya kadar olan bölümünde bulunmaktadır.
- Ayrıca ülke, Yugoslav sınırından Edirne'ye uzanan 10.Koridorun ve Tuna nehri üzerinde taşımacılığı da öngören VII.Koridorun üzerinde bulunmaktadır.

¹² "Tourism revenue nears Eur 1 bn End-July", Pari Daily, Business Media Group, 11 October 2004

¹³ "Cabinet proposes privatisation strategies for Sea and River Shipping Companies", BTA Daily News, Bulgarian Telegraph Agency, 28 October 2004

A. ANLAŞMALAR

ANLAŞMA	İMZA	RESMİ GAZETE
• Uluslararası Karayolu Taşımacılığı Anlaşması	1977	1977
• Ticaret ve Ekonomik, Sınai ve Teknik İşbirliği Anlaşması	1994	1994
• Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunması Anlaşması	1994	1997
• Çifte Vergilendirmenin Önlenmesi Anlaşması	1994	1997
• Turizm İşbirliği Anlaşması	1997	1997
• Serbest Ticaret Alanı Anlaşması	1998	1998
• Enerji ve Altyapı Alanlarında İşbirliği Anlaşması ve Protokolü	1998	
• İkili Hava Ulaştırma Anlaşması	2004	
• Deniz Ticareti Taşımacılık Anlaşması	2004	

Serbest Ticaret Anlaşması:

Anlaşma uyarınca, Türkiye ile Bulgaristan sanayi ürünlerine uyguladıkları gümrük vergileri ile miktar kısıtlamalarını tamamen kaldırılmayı ve tarım ürünlerinde her iki ülkenin AB'ne tanıdıkları tavizleri karşılıklı olarak birbirlerine tanımayı taahhüt etmişlerdir.

Her iki ülke de hassas sanayi ürünlerinde gümrük vergilerini 2002 yılına kadar kademeli olarak sıfırlama konusunda mutabık kalmışlardır. Bu itibarla Bulgaristan'ın "hassas ürünler listesi"ne aldığı yaklaşık 3800 ürün için alınan verginin 2002 yılı itibarıyla sıfırlanması karara bağlanmıştır. Aynı şekilde, Türkiye hassas sayılan 140 ürünün vergi oranlarını 2002 yılı itibarıyla sıfırlamıştır.

Bu anlaşma uyarınca, Bulgaristan'ın 1997 yılında Türkiye'ye satmış olduğu sanayi ürünlerinin yüzde 90'lık kısmına Türkiye tarafından uygulanan gümrükler kaldırılarak; tohumlar, çantalar, otomotiv yan sanayi, bazı kağıt türleri, ayakkabı, porselen ve seramik sofr takımları, mutfak eşyaları, bazı demir ve çelik ürünleri, alüminyum ve mobilya gibi ürünlere uygulanan gümrük vergileri 2002 yılı itibarıyla sıfırlanmıştır.

Türkiye'den Bulgaristan'a giden Türk ürünlerinin ise (bunlara otomobil, deri sanayi, tekstil ve giyim sanayi ürünleri, cam eşya ve dayanıklı beyaz eşya dahil) yüzde 43'ü üzerinden alınan vergiler sıfırlanmıştır.

Anlaşma, bazı tarım ve işlenmiş tarım ürünlerinin ticaretindeki miktar kısıtlamalarını kaldırmakta ve bazılarının ise belirlenen kotalar dahilinde alınıp satılmasına imkan tanımaktadır. Bu itibarla Anlaşma, Türkiye'de üretilen fındık ve kuru incirin hiç bir kısıtlama olmadan; narenciye, kuru üzüm, kuru kayısı, zeytin yağı, zeytin, rafine ayçiçek yağı, çay, mercimek, kesme çiçek, et, peynir ve konserve ton balığı gibi ürünlerin ise belirli kotalar kapsamında Bulgaristan'a sokulmasına olanak tanımaktadır.

Türkiye ise, kökler, ayçiçeği tohumu ve maden suyu gibi ürünlerin ithalatını kotalar dahilinde; ceviz, bazı tohumlar, fasulye, kepek, işlenmemiş mısır yağı ve bazı baharatların ise ithalatında herhangi bir sınırlamaya gitmeden gümrük vergilerini indirmiştir.

Yukarıda sayılan ürünler dışında, taraflar karşılıklı olarak sakız, şeker ve şekerli ürünler, bisküvi, makarna, peynir, reçel ve tütün gibi işlenmiş ürünlerde de kotalar dahilinde gümrük oranlarını indirmişlerdir.

Serbest Ticaret Anlaşması, her iki ülkeye de ithalattan dolayı önemli ölçüde zarar gören sektörlerin ya da bölgelerin korunması yönünde önlemler almaya olanak tanımaktadır.¹⁴

¹⁴⁺² T.C. Dış Ticaret Müsteşarlığı

B. TİCARET

Türkiye- Bulgaristan Dış Ticareti ('000 dolar)					
YILLAR	İHRACAT	İTHALAT	İHR/İHT	DENGE	HACİM
1996	152,984	358,038	0.43	-205,054	511,022
1997	170,033	366,541	0.46	-196,508	536,574
1998	213,191	367,420	0.58	-154,229	580,611
1999	233,595	295,575	0.79	-61,980	529,170
2000	252,934	465,408	0.54	-212,474	718,342
2001	299,415	393,516	0.76	-94,101	692,931
2002	377,502	506,002	0.75	-128,500	883,504
2003	619,101	684,348	0.90	-65,247	1303,450
2003/11	551,774	614,482	0.90	-62,708	1166,256
2004/11	794,576	820,124	0.97	-25,548	1614,700

Kaynak: T.C. Dış Ticaret Müsteşarlığı

2003 yılı Bulgaristan'a ihracatımız, 2002 yılı aynı dönem ihracatı olan 377.5 milyon dolardan yüzde 64'lük bir artışla 619 milyon dolara çıkmıştır. Aynı dönemde Bulgaristan'dan ithalat yüzde 35'lik bir artışla 506 milyon dolardan 684 milyon dolara yükselmiş ve 2003 yılı ticaret hacmi yüzde 48 oranında artmış ve hacim ilk kez 1 milyar doları aşmıştır.

2004 yılı ilk 11 ayında ülkeye ihracatımız yüzde 44, Bulgaristan'dan ithalatımız yüzde 33, ticaret hacmi yüzde 38 oranında artmıştır.

BAŞLICA DIŞ TİCARET MADDELERİ (BİN DOLAR) (2004/11)

İHRACAT			İTHALAT		
FASIL	TUTAR	PAY (%)	FASIL	TUTAR	PAY (%)
Elektrikli Makinalar	72,364	9.11	Demir Çelik	210,140	25.6
Plastikler	56,361	7.09	Bakır ve Bakır Ürünleri	90,749	11.1
Kazanlar, Makinalar	55,955	7.04	Yağlı Tohum ve Meyvalar	62,267	7.6
Demir Çelik	50,622	6.37	Çinko ve Çinko Ürünleri	57,428	7.0
Otomotiv ve Yan Sanayi	45,092	5.68	Anorganik Kimyasallar	48,856	6.0
Pamuk	38,922	4.90	Plastikler	44,480	5.4
Örme Eşya	33,648	4.23	Organik Kimyasallar	33,370	4.1
Demir Çelik Eşya	33,420	4.21	Ağaç, Ahşap Eşya	27,954	3.4
Sentetik Suni Devamsız Lifler	31,493	3.96	Mineral Yakıtlar	21,623	2.6
Kağıt Karton	29,619	3.73	Kazanlar, Makinalar	17,533	2.1
Diğer	347,080	37.9	Diğer	205,726	25.1
Toplam	794,576	100	Toplam	820,124	100

Kaynak: T.C. Dış Ticaret Müsteşarlığı

C. TÜRK EXİMBANK KREDİSİ

1990 yılı Aralık ayında yapılan Anlaşma ile Eximbank tarafından, "Bulgaristan Foreign Trade Bank"a 50 milyon ABD Doları tutarında ülke kredisi açılmıştır. Söz konusu Anlaşma çerçevesinde 20,91 milyon ABD Doları tutarında kullanım gerçekleştirilmiştir. Yapılan ihracatın önemli bölümünü makine/teçhizat, otobüs ve tekstil ürünleri oluşturmuştur. Kredi geri ödemelerinde herhangi bir sorun yaşanmamış, Bulgaristan tarafından talep gelmemesi nedeniyle, kredinin geri kalan bölümü kullanılmamıştır.

Eximbank'ın sigorta programları kapsamında Bulgaristan'a yönelik ihracata destek sağlanmaktadır. Kısa Vadeli İhracat Kredi Sigortası kapsamında, Bulgaristan'a yönelik ihracata ilişkin olarak, 2001 yılında 29,52 milyon, 2002 yılında 32,49, 2003 yılında 48,17 ve 2004 yılı ilk dört ayında 16,51 milyon dolarlık sevkiyat sigortalanmıştır.

D. YATIRIM İLİŞKİLERİ

1) Bulgaristan'daki Türk Yatırımları:

Bulgaristan Yabancı Yatırımlar Ajansı verilerine göre Türkiye Bulgaristan'da 13. yabancı yatırımcı ülke konumundadır. 2004 Haziran ayı itibariyle Bulgaristan'daki doğrudan Türk yatırımları 150.7 milyon dolara, yabancı ortaklı Türk yatırımları ile yaklaşık 250 milyon dolara ulaşmıştır.

14 Nisan 1997 tarihli anlaşma ile ülkenin en büyük cam sanayii kuruluşlarından Sodi-Devnya' nın özelleştirilmesi dolayısı ile kayıtlara Belçikalı Solvay grubunun yatırımı olarak geçen ancak Solvay ile Şişe Cam'ın Doğu Bloku ülkeleri için yapmış olduğu ortak strateji çerçevesinde yapılan 35 milyon dolarlık yatırım söz konusudur.

Bulgaristan'daki özelleştirme programı bürokratik engeller nedeniyle aksamakla birlikte bu alanda önemli işbirliği potansiyeli bulunmaktadır. Özellikle yeni hükümetin özelleştirme yönünde adımlar atması ve yabancılara bu sürece katılmak için uygun şartlar yaratması bu süreci hızlandırmıştır. Türk firmaları kağıt fabrikası, askeri sanayi tesisleri, makine imalat tesisleri, oteller gibi bazı tesislerin özelleştirilmesine ilgi göstermektedir. Özelleştirme çerçevesinde Şişe Cam ve Işıklar Holding Bulgaristan'da iki önemli tesisi satın almıştır.

Bulgaristan'daki diğer büyük yatırımlardan biri Sofya'daki SUN Otelidir. Özkan Grubu Sofya'daki "Novotel-Evropa Hotel"i satın almıştır. Özkan Grubuna ait Princess Otelleri Filibe'de de faaliyete geçmiştir.

Süzer Holding, Tuna kıyısındaki Nikopol (Niğbolu) "ZMK Nikopol" Karton fabrikasının yüzde 87,5 oranında hissesine sahiptir. Aksan Kalıp A.Ş.'nin Botevgrad'da Mikroak ünvanlı konnektör üretim tesisi, Faf Metal A.Ş.'nin Şumen'de Alüminyum ve metal işleme tesisi mevcuttur.

Bulgaristan ile Türkiye arasında 400 kw/saat ile çalışmaya hazır durumda 500 MW taşıma kapasitesinde bir elektrik nakil hattı mevcuttur. 1998 yılında Bulgaristan'dan elektrik alımına karşılık olarak Ceylan Holding, Doğu - Batı koridoru'nda bulunan 160 km'lik otoyol, Gorna Arda'da yer alan santral ile Pazarcık - Harmanlı şehir içi dağıtım şebekelerinin inşası için 500 milyon dolarlık projeyi üstlenmiştir. Projenin gelişiminde karşılaşılan sorunlar iki ülke hükümetleri arasında ele alınmaktadır.

20 Temmuz 1998 tarihinde Kızanlık' ta 60 kişinin çalıştığı ve ayda 15.000 ton parke üretecek bir fabrika hizmete girmiştir. Fabrika sahibi Cavit Akpınar, Bulgaristan' da konserve, gıda, halı ve mobilya üretimi yapacak bir Türk-Bulgar ortak yatırımı olan "Nurinvest" için ruhsat alındığını Temmuz 1998 başında açıklamıştır. Türk işadamlarının Hasköy civarındaki yatırımları hızla artmaktadır. Bir Türk firması "Trikom" tekstil fabrikasını 6.5 milyon DM karşılığında satın almıştır

Penta A.Ş. Grand Otel Sofya'nın yeniden imar işlerini üstlenmiştir. 6 milyon dolar değerindeki bu proje 1 Kasım 2000 tarihinde otel sahibine teslim edilmiş ve otel Aralık ayı içinde Radisson SAS Grand Hotel ismiyle faaliyete geçmiştir.

Ayrıca Magic Life Karadeniz kıyılarında faaliyet gösteren bir tesisi özelleştirme aşamasında olan bir Bulgar işadamından 6 yıllığına kiralamış ve tesisi yenileme çalışmalarını başlatmıştır.

Özellikle tekstil alanında Türk firmalarının Bulgaristan'da üretim yapmaya yöneldiği ve bu alanda yatırımları olduğu bilinmektedir. Maser Holding, Ocak 2000'de Bulgaristan'da Sofya havaalanı yakınında Belediye özelleştirmesinden, yünlü kumaş ve iplik üretimi yapan Nitex firmasını almıştır. Ayrıca Bulgaristan Sanayi ve Ticaret Bakanlığından özelleştirme yoluyla aldığı alışveriş merkezinin renovasyonunun devam ettiğini ve toptan satış yapılmasının öngörüldüğünü iletmiştir.

2 tekstil firmasının yatırım yapmak üzere çalışmalarını sürdürdüğü bilinmektedir.

Ramstore'un Sofya'da mevcut 3 süpermarkete ilave Üsküp'te açacağı alışveriş merkezi ile toplam 30 milyon euro değerinde yatırımı bulunmaktadır. Toplam 300 kişiye istihdam sağlayan

Ramstore'un Bulgar ürünlerini Azerbeycan, Kazakistan ve Rusya pazarlarına satışını sağlamaktadır.

Aygaz'ın Bulgaristan'da 3'ü Sofya, 2'si Shumen'de olmak üzere 5 istasyonu bulunmaktadır. Önümüzdeki dört sene için 100 milyon dolar değerinde ilave yatırım ile ülke genelinde istasyon sayısını artırmayı hedeflemektedir.

Şişe Cam'ın yüzde 43.80 hissesine sahip olduğu Trakya Cam, 17 Aralık 2003 tarihinde yaptığı basın açıklamasında Bulgaristan'da Tırgovişte bölgesinde 160 milyon dolar değerinde cam fabrikası kuracağını açıklamıştır. 2005 yılında faaliyete geçmesi öngörülen fabrikanın 100 milyon doları cam, 60 milyon doları cam ürünleri alanında üretim yapması planlanmaktadır.¹⁵

Elkabel AD adlı kablo ve elektronik ekipman üreten firmanın hissedarlarından olan Türk firması hisse artırımını yaparak şirketin yüzde 96 hissesine sahip olmuştur.

Müteahhitlik:

Hükümetin programında yer alan altyapı projeleri ile ilgili olarak Türk müteahhitlik firmaları araştırmalarını devam ettirmektedir

Doğuş -Eko konsorsiyumu Mart 2003'de Trakya Otoyolu'nun Karnobat-Burgaz arasındaki 36 km anayol ve 21 km yan yollardan oluşan bölümünün yapımına başlamıştır. Ağustos 2005'de tamamlanması planlanan projenin keşif bedeli 47.5 milyon euro olarak belirlenmekte ve finansmanı Avrupa Yatırım Bankası tarafından sağlanmaktadır.

Bulgaristan'ın Yunanistan sınırına bağlanan Podkova-Makozo karayolu inşaatını Hazinedaroğlu İnşaat üstlenmiştir.

Sofya-Nis Otoyolu'nun Sırbistan bölümü ENKA-Bechtel konsorsiyumuna verilmiştir. Projenin bu bölümü ABD Eximbank tarafından finanse edilmektedir. Projenin Bulgaristan tarafında kalan 42 kilometrelik otoyolunun fizibilite çalışmalarının yapılması görevi Japon Yatırım Bankası'na verilmiştir.

MNG Holding, AB'nin Güneydoğu Avrupa bölgesinin tarımsal kalkınması için sağladığı ISPA fonu tarafından finanse edilen Gorna Oriahovista, Dolna Oriahovista ve Liaskovets bölgesine yönelik atık su arıtma tesisi projesini üstlenmiştir. Proje'nin amacı Yantra nehri'nin kirlenmesini önlemektir. İki yılda tamamlanması öngörülen 8.9 milyon Euro değerindeki projenin yaklaşık 60 kişiye istihdam sağlaması öngörülmektedir.

Bankacılık:

Ziraat Bankası'nın Sofya Şubesi Başbakan Mesut Yılmaz'ın 11 Temmuz 1998 tarihli ziyareti sırasında törenle hizmete açılmıştır.

Demirbank'ın Bulgaristan'daki "Demirbank Bulgaria" ünvanlı bankası 22 Mart 1999 tarihinde Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel tarafından hizmete açılmıştır. Fona devredilen Demirbank Türkiye için HSBC tarafından verilen teklifin kabul edilmesinin ardından BDDK, 11 Nisan 2002'de Demirbank Bulgaria'ın yüzde 70 hisselerinde sahibi olan Demir-Halkbank (Hollanda) için Doğan-Cıngıllıoğlu konsorsiyumu tarafından verilen teklifi kabul etmiştir. Demir-Halkbank'ın lisans devir işlemleri tamamlanmış ve Demirbank Bulgaria, Demir Kazakistan Bank ve Demir-Kırgız International Bankaları işbirliği içinde çalışmalarına başlamıştır. Demirbank Bulgaria halen Türk ve Bulgar Eurobond piyasalarında aktiftir ve Bulgaristan hazine bonusu piyasasında "Primary Dealer" lisansı ile işlemler gerçekleştirmektedir. Bulgaristan Menkul Kıymetler Borsasına üyeliği çerçevesinde danışmalık ve araştırma hizmetlerinin yanısıra bireysel bankacılık alanında da pazar payını artırmaktadır. Halen Sofya merkezde, Varna, Burgaz, Filibe ve Sofya Ramstore'da şubesi bulunan banka, şube ağını genişletmeyi hedeflemektedir.

¹⁵ T.C.Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı Ülke Notu, Nisan 2004

2) Türkiye'deki Bulgar Yatırımları:

2003 yılı Temmuz ayı itibariyle, ülkemizde 32 adet Bulgaristan menşeli firma faaliyet göstermektedir. Firmaların toplam sermayeleri 7,9 trilyon T.L'dir. Pristo Oil, Bulgaristan'ın yurtdışında gerçekleştirdiği en büyük özel girişimlerden birini teşkil etmesi bakımında önem taşımaktadır.

E. GENEL SORUNLAR

Bulgaristan'da özelleştirme sürecine dahil ihalelere ilişkin dokümanların temini için firmalardan faaliyet belgesi, yetki belgesi, imza sirküleri istenmektedir. Bu tür belgelerin hazırlanması ve konsolosluktan onaylanması zaman almaktadır. Bu nedenle, Türk firmaları bu tür belgelerin teklif verme aşamasında talep edilmesinin daha uygun olacağını; zira, firmanın dokümanı inceleyip ihaleye girmeyebileceğini dile getirmektedirler.

Vize prosedürü ile ilgili sorunlar olarak kısa süreli iş ziyareti için başvuru vize bedelinin bölge ülkelere kıyasla yüksek olması, başvuru tarihi ile vize işleminin neticelenme tarihi arasındaki sürenin uzun sürmesi sonucu iş seyahatleri açısından güçlükler yaşanması olarak belirtilmiştir. Vize işlemlerini hızlandırmak amacıyla Schengen vizesi olan Türk işadamlarının başvuruların hızla değerlendirilmesi önerisi olumlu karşılanmış ve bu kapsamdaki vize başvurularında davet mektubu talep edilmeyerek işlemler kolaylaştırılmıştır.

Bulgaristan'da oturma izni için yeni başlatılan uygulama ile yılın altı ayını ülkede geçirme zorunluluğu işadamlarının yoğun programı açısından sıkıntı yaratmaktadır.

Ülkede çalışma izni çıkarılması için talep edilen prosedürün kişi başı maliyeti 550 ABD doları civarında olduğu ve bu işlemin her sene aynı şekilde tekrar edildiği iletilmektedir. Ayrıca her bir yabancı işçi karşılığında 10 Bulgar vatandaşına iş verme mecburiyeti, özellikle küçük ölçekli firmalar açısından maliyeti artırmaktadır.

Nakliye sırasında ve gümrüklerde karşılaşılan sorunlar olarak; Kapıkule Gümrüğünde Bulgaristan tarafında birkaç gışenin aynı anda çalışmaması ve vardiya değişikliğinde zaman kaybı yaşanması, otoban fiyatlarının yüksekliği ve varış noktalarına göre fiyatlandırma listesinin sağlanamaması, otoban ücret makbuzunun Bulgarca hazırlanmış olması nedeniyle oluşan yanlış anlamadan kaynaklanan sorunlar ve polisin otobanda yaptığı kontrollerde hatalı belge sebebiyle ceza kesilmesi, özellikle Ekim ayından sonra ücretsiz tır geçiş belgelerinin tükenmesinden dolayı tır sağlanamaması olarak sıralanmıştır.

TÜRK-BULGAR İŞ KONSEYİ FAALİYETLERİ

Şubat 1991'de DEİK bünyesinde kurulan Türk-Bulgar İş Konseyi'nin Türk Kanadı Başkanı Oynurden Kimya Yönetim Kurulu Başkanı Yalçın Egemen'dir.

1995 yılında Türk-Bulgar İş Konseyi'nin Bulgar kanadı yeniden yapılanmıştır, ve bu görevi Bulgaristan Sanayi ve Ticaret Odası üstlenmiştir.

Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'in 1995 yılında yaptığı Sofya ziyareti sırasında heyette yer alan İş Konseyi üyesi 20'nin üzerinde Türk işadamı Bulgaristan Özelleştirme Ajansı yetkilileri tarafından düzenlenen toplantıda özelleştirme programı hakkında bilgi almış, seyahatin ikinci gününde de 100'e yakın Bulgar işadaminin katılımıyla bir toplantı düzenlenmiştir. Daha önce iyi niyet protokolü ile kurulan İş Konseyi, toplantı sırasında DEİK ve BSTO'nun taraf olduğu anlaşma ile yeniden teşkil edilmiş, ayrıca Türk ve Bulgar İşadamları arasında ikili görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

1995 yılında Türkiye'yi ziyaret eden Bulgar Cumhurbaşkanı Jelev ve beraberindeki işadamları heyeti ile Türk işadamlarını bir araya getiren toplantı yapılmıştır.

Bulgaristan'da patlak veren ekonomik kriz sonucunda Türk ve Bulgar işadamları arasındaki temaslar azaldığı gibi, İş Konseyinin iki kanadı arasındaki temaslar da zayıflamıştır.

Nisan 1997'de Bulgaristan Dışişleri Bakanı Stoyan Stalev ile yapılan çalışma yemeğinde İş Konseyinin faaliyetleri ve ikili ekonomik ilişkilerdeki rolü görüşülmüştür.

1997' de Bulgaristan siyasi partilerinden Biznes Blok'un lideri Georgi Gançev'in Türkiye ziyareti sırasında bir toplantı düzenlenmiştir.

30 Temmuz 1997 tarihinde Bulgaristan Cumhurbaşkanı Petar Stoyanov'un Türkiye'ye yaptığı ziyaret sırasında İstanbul'da Türk işadamlarının oldukça geniş katılımıyla bir toplantı gerçekleştirilmiştir. Stoyanov konuşmasında Bulgaristan'ın Türkiye ile olan ilişkilerinin önemini vurgulamış ve bu ilişkileri daha da geliştirmek için her türlü çabanın sarfedileceğini ifade etmiştir.

İş Konseyi üyeleri Devlet Bakanı Işın Çelebi'nin 20 Kasım 1997'de Bulgaristan'a yaptığı ziyarete katılmıştır. Ziyaret sırasında Bulgar işadamları ile yapılan görüşmelerin yanında Bulgaristan Yabancı Yatırımlar Ajansı ve Özelleştirme Ajansı yetkilileri tarafından bu ülkedeki son ekonomik gelişmeler hakkında bilgi alınmıştır.

Aralık 1997'de Sofya'yı ziyaret eden Başbakan Mesut Yılmaz'a İş Konseyi üyesi işadamları refakat etmiş ve ziyaret sırasında iki ülke Bakanlarının katılımıyla İş Konseyinin Dördüncü Ortak Toplantısı yapılmıştır. Toplantıda Türk ve Bulgar işadamları arasında ikili görüşmeler düzenlenmiştir.

12 Mart 1998'de Türkiye-Bulgaristan Parlamentolararası Dostluk Grubu Bulgar Tarafı Üyesi milletvekilleri ve İş konseyi üyeleri arasında İstanbul'da bir toplantı yapılmıştır.

15-17 Nisan 1998'de DEİK ve İş Konseyi temsilcileri Sofya'da yapılan Türkiye - Bulgaristan 13'ncü Dönem KEK Toplantısına katılmıştır.

İş Konseyinin Beşinci Ortak Toplantısı 4-5 Haziran 1998'de İstanbul'da yapılmıştır. Ortak Toplantıya Devlet Bakanı Işın Çelebi ve Bulgar Ticaret ve Turizm Bakanı Valentin Vasilev de katılıp işadamlarına hitapta bulunmuşlardır.

Temmuz 1998' de Başbakan Mesut Yılmaz' ın Sofya ziyaretine 25 işadamı eşlik etmiş ve Bulgar iş çevreleri ile temaslarda bulunulmuştur.

Bulgaristan Başbakanı İvan Kostov 3-6 Kasım 1998 tarihlerinde ülkemizi ziyaret etmiş ve Türk - Bulgar İş Konseyi 60 işadaminin katıldığı ve iki ülke Başbakanının hitapta bulunduğu bir çalışma yemeği düzenlemiştir.

Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'in 22 Mart 1999 tarihlerinde Bulgaristan'a yaptığı ziyaret vesilesiyle Türk - Bulgar İş Konseyi Türk tarafından 200, Bulgar tarafından 50 işadaminin katıldığı bir çalışma yemeği düzenlemiştir.

İş Konseyi Altıncı Ortak Toplantısı 19-21 Ocak 2000 tarihlerinde Sofya'da yapılmıştır. Ortak Toplantıya Devlet Bakanı Hasan Gemici ve Bulgar Ekonomi Bakan Yardımcısı Hristo Michoylovski katılmıştır.

Türk-Bulgar İş Konseyi Başkanı Faruk Erkoç, 16-18 Ekim 2000 tarihinde Sofya'da gerçekleşen Bulgaristan İş Forumuna konuşmacı olarak katılmış, ticaret ve ticaretin sorunları üzerine bilgi alışverişinde bulunulmuştur.

Türk-Bulgar İş Konseyi Başkanı Faruk Erkoç ve Başkan Yardımcısı Oktay Varlıer 20 Ekim 2000 tarihinde Türk ve Bulgar İşadamlarının ortak yatırım ve projeler konusunda çalışmak üzere Bulgaristan Cumhurbaşkanı'nın himayesinde oluşturduğu yuvarlak masa toplantısına katılmıştır. Toplantı kapsamında yapılan basın toplantısına Bulgaristan medyasından geniş katılım kaydedilmiş ve basında geniş yer verilmiştir.

Türk-Bulgar İş Konseyi 22 Kasım 2000 tarihinde Gulyantsi Belediye Başkanı Violin Ivanov ile Bulgaristan'da faaliyet gösteren firmaları biraraya getiren bir toplantı düzenlemiştir. Toplantıda, Belediye Başkanı Gulyantsi Beldesi ve yatırım olanakları hakkında bilgi vermiştir.

Türk-Bulgar İş Konseyi 15 Şubat 2001 tarihinde Bulgar tekstil firmaları ile Türk tekstil firmalarının biraraya geldiği bir toplantı düzenlemiştir. Toplantıya 20 Bulgar tekstil firması ile 33 Türk firması katılmıştır.

Türk-Bulgar İş Konseyi Yürütme Kurulu Üyeleri 17-19 Ekim 2001 tarihlerinde Haziran 2001'de göreve başlayan yeni hükümetin ilgili bakanları ile temaslarda bulunmak üzere Sofya'yı ziyaret etmiştir. Ziyarete Başbakan Yardımcısı ve Ekonomiden Sorumlu Bakan Nikolay Vasilev, Başbakan Yardımcısı ve Bayındırlık Bakanı Kostadin Paskalev, Ulaştırma sorumlu Bakan Yardımcısı Lubomil Ivanev ile görüşmeler düzenlenmiştir. Ayrıca Türk-Bulgar İş Konseyi Karşı Kanat kuruluşu Bulgaristan Sanayi ve Ticaret Odası ile bir toplantıda Türk ve Bulgar işadamlarının sorunları ele alınmıştır.

Sofya'ya atanan yeni T.C.Büyükkelçisi Haydar Berk ile ülkede faal Türk firmalarını biraraya getirmek amacı ile 31 Ekim 2001 tarihinde bir tanışma toplantısı düzenlenmiştir. Toplantıda firmalar faaliyetlerini tanıtmış, Büyükkelçi ise gelecek dönemde temaslara devam etmesinin önemine değinmiştir.

Türk-Bulgar İş Konseyi Yedinci Ortak Toplantısı 7-8 Şubat 2002 tarihinde İstanbul'da düzenlenmiştir. Toplantıda Bulgaristan'dan Türk işadamlarına vize işlemlerini hızlandırmak amacıyla Schengen vizesi olan başvuruların hızla değerlendirilmesi önerisi Bulgaristan Ankara Büyükkelçisi ve Başkonsolosu tarafından olumlu karşılanmıştır.

19 Haziran 2002 tarihinde Türk-Bulgar İş Konseyi Başkanı Faruk Erkoç'un başkanlığında Bulgaristan Parlamenterler Heyeti ile düzenlenen toplantıda heyet başkanı Türk firmalarından faaliyetlerini özetlemelerini ve yaşadıkları problemler var ise iletmelerini talep etmiştir. Türk firmaları müteahhitlik sektöründe altyapı inşaatlarına duydukları ilgiyi ifade etmiştir.

5 Ekim 2002 tarihinde Türk-Bulgar İş Konseyi tarafından Bulgaristan Başbakanı Sakskoburgotski'nin Türkiye'yi ziyareti vesilesi ile 31 Türk firmanın katılımıyla bir çalışma yemeği düzenlenmiştir.

8 Ekim 2003 tarihinde Bulgaristan Cumhurbaşkanı'nın Türkiye'yi ziyareti vesilesi ile İş Konseyi tarafından heyette yer alan Bulgar işadamları ile ikili görüşmeler, kokteyl ve çalışma yemeği düzenlenmiştir.

12 Mart 2004 tarihinde Türkiye – Bulgaristan ticaret hacminin bir milyar doları aşması vesilesi ile İş Konseyi tarafından T.C.Bakanı Kürşad Tüzmen'in katılımıyla bir gala yemeği düzenlenmiştir.

Bulgaristan Dışişleri Bakanı Solomon Passy ile 27 Mayıs 2004 tarihinde düzenlenen toplantıda başta NATO olmak üzere sektörel işbirliği imkanları ele alınmış ve ikili görüşmeler düzenlenmiştir.

6 Temmuz 2004 tarihinde T.C. Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan'ın Bulgaristan'ı ziyareti vesilesi ile Türk-Bulgar İş Forumu düzenlenmiştir. Toplantıya 60 Türk ve 120 Bulgar firması katılmıştır.

DEİK/Türk-Bulgar İş Konseyi koordinasyonu ile bölgesel işbirliği imkanlarının değerlendirilmesi amacıyla 24 Ağustos 2004 tarihinde Denizli Ticaret Odası'nda Haskovo Ticaret ve Sanayi Odası ve Ukrayna'nın Lugansk bölgesi işadamlarının katılımıyla bir toplantı düzenlenmiştir.

Türk-Bulgar İş Konseyi tarafından 8 Şubat 2005 tarihinde 55 Bulgar ve 80 Türk firmasının katılımıyla Türk-Bulgar İş Konseyi Toplantısı düzenlenmektedir.

Tarım sanayi konularında iki ülke arasında işbirliği imkanlarını ele almak üzere 2005 yılının ilk yarısında Sofya'da bir toplantı düzenlenmesi öngörülmektedir.

TOBB Plaza Talatpaşa cad. No:3 Kat:5 34394 Gültepe Levent İstanbul
Telefon: 0 212 339 50 00 (pbx) Faks: 0 212 270 30 92
0 212 270 41 90 (pbx)

E-mail: info@deik.org.tr

Web: www.deik.org.tr

Yönetim Kurulu Başkanı:

M. Rifat Hisarcıklıoğlu

İcra Kurulu Başkanı:

Rona Yırcalı

Direktör:

Çiğdem Tüzün

KURUCULAR

TOBB Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği / **TİSK** Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu / **TZOB** Türkiye Ziraat Odaları Birliği / **TÜSİAD** Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği / **YASED** Yabancı Sermaye Derneği / **TMB** Türkiye Müteahhitler Birliği / **İKV** İktisadi Kalkınma Vakfı / **TİM** Türkiye İhracatçılar Meclisi / **TURKTRADE** Türkiye Dış Ticaret Derneği